Biserica este una

HOMYAKOV Aleksey Stepanovici (1804-60), un remarcabil teolog, istoric, publicist și poet ortodox rus, reprezentant al slavofilismului timpuriu.

- 1. Unitatea Bisericii
- 2. Biserica vizibilă și invizibilă
- 3. Biserica lui Hristos pe pământ
- 4. Unul, Sfânt, Sobornic și Apostolic
- 5. Scriptura și Tradiția
- 6. Spovedanie, rugăciune și fapte
- 7. Crezul
- 8. Biserica și sacramentele sale
- 9. Credință și viață în unitate cu Biserica
- 10. Mântuirea
- 11. Unitatea Ortodoxiei

1. Unitatea Bisericii

Unitatea Bisericii rezultă în mod necesar din unitatea lui Dumnezeu, căci Biserica nu este o mulțime de persoane în separarea lor personală, ci unitatea harului lui Dumnezeu, care trăiește într-o mulțime de creaturi raționale, supuse harului. Harul este dat chiar și celor neascultători, celor care nu-l folosesc (care își îngroapă talentul), dar aceștia nu sunt în Biserică. Unitatea Bisericii nu este imaginară, nu este alegorică, ci adevărată și esențială, precum unitatea numeroaselor mădulare într-un trup viu.

Biserica este una, în ciuda diviziunii sale vizibile pentru o persoană care încă trăiește pe pământ. — Numai în raport cu omul se poate recunoaște divizarea Bisericii în vizibilă și invizibilă, dar unitatea ei este adevărată și necondiționată. Cel care trăiește pe pământ, cel care a încheiat calea pământească, cel care nu a fost creat pentru calea pământească (ca îngerii), cel care nu a început încă calea pământească (generațiile viitoare) — toți sunt uniți într-o singură Biserică — într-un singur har al lui Dumnezeu; căci creația lui Dumnezeu care nu a fost încă revelată Îi este evidentă, iar Dumnezeu aude rugăciunile și cunoaște credința celui care nu a fost încă chemat de El de la neființă la existență. — Biserica, trupul lui Hristos, se manifestă și se împlinește în timp, fără a-și

schimba unitatea esențială și viața interioară, plină de har. De aceea, când se spune „Biserica vizibilă și invizibilă”, se spune doar în raport cu omul.

2. Biserica vizibilă și invizibilă

Biserica vizibilă și pământească trăiește în comuniune și unitate perfectă cu întregul trup al Bisericii, al cărei cap este Hristos. Îl are pe Hristos locuind în ea și harul Duhului Sfânt în toată plinătatea lor vitală, dar nu în plinătatea manifestărilor lor, căci cunoaște și nu pe deplin, ci atât cât îi place lui Dumnezeu.

Întrucât Biserica pământească și vizibilă nu este încă plinătatea și perfecțiunea întregii Biserici, pe care Domnul a rânduit-o să apară la judecata finală a întregii creații, ea acționează și cunoaște doar în limitele propriilor sale granițe, „nejudecând restul omenirii” (după cuvintele Apostolului Pavel către Corinteni) și recunoscându-i ca excomunicați, adică neaparținând ei, doar pe cei care sunt ei înșiși excomunicați. Restul omenirii, fie străin de Biserică, fie legat de ea prin legături pe care Dumnezeu nu a binevoit să i le descopere, ea o lasă judecății zilei celei mari. Biserica pământească se judecă numai pe sine, prin harul Duhului și prin libertatea acordată ei prin Hristos, chemând și pe toată restul omenirii la unitate și înfiere de către Dumnezeu în Hristos: dar nu pronunță judecata asupra celor care nu ascultă chemarea ei, cunoscând porunca Mântuitorului și Capului ei: „să nu judecați pe robul altuia”.

3. Biserica lui Hristos pe pământ

De la crearea lumii, Biserica pământească a fost neîncetat pe pământ și va rămâne până la desăvârșirea tuturor lucrărilor lui Dumnezeu, conform făgăduinței date ei de Dumnezeu Însuși. Semnele ei sunt: sfințenia interioară, care nu îngăduie niciun amestec de falsitate, căci duhul adevărului locuiește în ea; neschimbarea exterioară, căci Păzitorul și Capul ei, Hristos, este neschimbător.

Toate semnele Bisericii, atât cele interne, cât și cele externe, sunt cunoscute doar de ea însăși și de cei pe care harul îi cheamă să fie membri ai ei. Pentru străini și cei nechemați, acestea sunt de neînțeles, căci o schimbare externă a ritului pare celor nechemați a fi o schimbare a Duhului însuși, glorificat în rit. (De exemplu, în timpul trecerii de la Biserica Vechiului Testament la Noul Testament sau în timpul schimbării riturilor și rânduielilor Bisericii din timpurile apostolice). Biserica și membrii ei cunosc, cu cunoașterea interioară a credinței, unitatea și imuabilitatea duhului lor, care este duhul lui Dumnezeu. Cei externi și nechemați văd și cunosc schimbarea ritului cu cunoaștere externă, care nu cuprinde cea interioară, așa cum însăși imuabilitatea lui Dumnezeu li se pare schimbătoare, în schimbarea creațiilor Sale. Prin urmare, Biserica nu a fost și nu putea fi schimbată, întunecată sau decăzută, căci atunci ar fi lipsită de duhul adevărului.

Nu putea exista vreun moment în care ea să fi acceptat o minciună în sânul ei, în care laicii, preoții și episcopii să se fi supus unor precepte și învățături care nu erau în acord cu învățătura și spiritul lui Hristos. Cine ar spune că ar fi putut exista o astfel de sărăcire a spiritului lui Hristos în ea nu cunoaște Biserica și este străin de ea. O răzvrătire privată împotriva unei învățături false, cu păstrarea sau acceptarea altor învățături false, nu este și nu putea fi opera Bisericii: căci în ea, prin esența ei, trebuie să fi existat întotdeauna predicatori, învățători și martiri, mărturisind nu un adevăr privat cu un amestec de falsitate, ci adevărul complet și nealterat. Biserica nu cunoaște parțial adevăr și parțial falsitate, ci adevărul complet și fără un amestec de falsitate. Cine trăiește în Biserică nu se supune învățăturii false, nu acceptă sacramentul de la un învățător fals, știindu-l a fi fals, nu urmează ritualuri false. Și Biserica însăși nu greșește, căci ea este adevărul; Nu este vicleană sau pustiitoare, căci este sfântă. În același fel, prin imuabilitatea ei, nu recunoaște ca fiind fals ceea ce odinioară recunoștea ca fiind adevăr; și, după ce a declarat printr-un conciliu general și un acord general posibilitatea erorii în învățătura vreunui individ, a vreunui episcop sau patriarh (cum ar fi, de exemplu, Papa Honorius la Conciliul lui Constant din 680), nu poate recunoaște că acest individ, episcop sau patriarh, succesorii săi, nu ar fi putut cădea în eroare în doctrină și că sunt protejați de eroare printr-un har special. Cum ar fi sfințit pământul dacă Biserica și-ar pierde sfințenia? Și unde ar fi adevărul dacă verdictul ei actual ar fi contrar celui de ieri? În Biserică, adică în membrii ei, apar învățături false, dar apoi membrii infectați cad, constituind o erezie sau o schismă și nemaipângând sfințenia Bisericii.

4. Unul, Sfânt, Sobornic și Apostolic

Biserica este numită una, sfântă, catolică (catolică și universală), apostolică, pentru că este una, sfântă, pentru că aparține întregii lumi și nu unei anumite localități, pentru că întreaga omenire și întregul pământ sunt sfințite de ea, și nu doar un popor sau o țară; pentru că esența ei constă în acordul și unitatea de spirit și viață a tuturor membrilor ei, de pe întreg pământul, care o recunosc: pentru că, în sfârșit, în scripturi și în învățătura apostolilor este cuprinsă plinătatea credinței sale, a speranțelor sale și a iubirii sale.

Din aceasta rezultă că atunci când orice societate creștină este numită Biserică locală, cum ar fi greaca, rusă sau siriană, o astfel de denumire înseamnă doar o adunare de membri ai Bisericii care locuiesc într-o anumită țară (Grecia, Rusia, Siria etc.) și nu conține presupunerea că o comunitate de creștini ar putea exprima învățătura bisericească sau ar putea da o interpretare dogmatică învățăturii bisericești fără consimțământul altor comunități; cu atât mai puțin se presupune că o comunitate sau pastorul ei ar putea prescrie interpretarea lor altora. Harul credinței este inseparabil de sfințenia vieții și nicio comunitate sau pastor nu poate fi recunoscut ca păzitor al întregii credințe sau reprezentant al

întregii sfințenii bisericești. Cu toate acestea, fiecare comunitate creștină, fără a-și aroga dreptul de interpretare sau învățătură dogmatică, are tot dreptul să-și schimbe riturile, să introducă altele noi, fără a duce alte comunități în ispită; dimpotrivă, retrăgându-se de la propria opinie și supunându-se opiniei lor, astfel încât ceea ce este nevinovat și chiar demn de laudă la unul să nu pară vinovat altuia și astfel încât un frate să nu-l conducă pe un frate în păcatul îndoielii și al discordiei. Fiecare creștin ar trebui să prețuiască unitatea riturilor bisericești, căci în ea unitatea spiritului și a învățăturii se manifestă vizibil, chiar și pentru cei neinițiați; pentru cei luminați, însă, există un izvor de bucurie vie și creștină. Iubirea este coroana și slava Bisericii.

5. Scriptura și Tradiția

Duhul lui Dumnezeu, care trăiește în Biserică, o guvernează și o înțelepcește, acționează în ea în multe feluri: în Scriptură, Tradiție și în fapte, căci Biserica, care face lucrările lui Dumnezeu, este aceeași Biserică care păstrează Tradiția și a scris Scriptura. Nu indivizii sau o mulțime de indivizi din Biserică păstrează Tradiția și scriu, ci Duhul lui Dumnezeu, care trăiește în totalitatea Bisericii. Prin urmare, este imposibil și inacceptabil să căutăm temeliile Tradiției în Scriptură, sau dovezi ale Scripturii în Tradiție, sau justificarea Scripturii și a Tradiției în fapte. Nici Scriptura, nici Tradiția, nici faptele nu sunt de înțeles pentru cineva care trăiește în afara Bisericii. Dar pentru cineva care rămâne în Biserică și este părtaș la spiritul Bisericii, unitatea lor este evidentă prin harul care trăiește în ea.

Nu preced faptele Scriptura și Tradiția? Nu precede Tradiția Scriptura? Nu au fost lucrările lui Noe, Avraam, fondatorii și reprezentanții Bisericii Vechiului Testament, plăcute lui Dumnezeu? Și nu a existat Tradiție printre primii părinți, începând cu primul strămoș Adam? Nu a dat Hristos libertate oamenilor, iar învățătura verbală dinaintea apostolilor, prin Scripturile lor, a mărturisit lucrarea răscumpărării și legea libertății? Prin urmare, între Tradiție, fapte și Scriptură nu există contradicție, ci acord complet. Înțelegi Scriptura în măsura în care păstrezi Tradiția și în măsura în care faci fapte plăcute înțelepciunii care locuiește în tine. Dar înțelepciunea care locuiește în tine nu îți este dată personal, ci ție ca membru al Bisericii și îți este dată parțial, fără a distruge complet falsitatea ta personală; ci este dată Bisericii în plinătatea adevărului și fără amestec de falsitate. De aceea, nu judecați Biserica, ci supuneți-vă ei, ca să nu vi se ia înțelepciunea.

Oricine caută dovezi ale adevărului Bisericii, fie își arată îndoiala și se exclude din Biserică, fie își dă aparența că se îndoiește și, în același timp, păstrează speranța de a dovedi adevărul și de a ajunge la el prin propria putere a rațiunii; dar puterile rațiunii nu ajung la adevărul lui Dumnezeu, iar neputința umană devine evidentă în neputința dovezilor. Cel care acceptă numai Scriptura și

întemeiază Biserica numai pe ea, în realitate respinge Biserica și speră să o creeze din nou prin propriile puteri; cel care acceptă doar Tradiția și fapta și minimalizează importanța Scripturii, în realitate respinge și Biserica și devine judecător al Duhului lui Dumnezeu, care a vorbit prin Scriptură. Cunoașterea creștină nu este o chestiune a minții, care încearcă, ci a credinței pline de har și vii. Scriptura este exterioară, iar Tradiția este exterioară, iar fapta este exterioară; dar ceea ce este interior în ele este numai Duhul lui Dumnezeu. Numai din Tradiție, din Scriptură, din fapte, omul poate extrage doar cunoaștere exterioară și incompletă, care nu poate conține decât adevărul în sine, căci pleacă de la adevăr, dar în același timp este în mod necesar falsă, pentru că este incompletă. Credinciosul cunoaște Adevărul, dar necredinciosul nu-l cunoaște sau îl cunoaște cu o cunoaștere exterioară și incompletă. Biserica nu se dovedește nici ca Scriptură, nici ca Tradiție, nici ca fapte, ci mărturisește prin ea însăși, așa cum Duhul lui Dumnezeu, trăind în ea, mărturisește prin Sine în Scriptură.

Nu întrebați Biserica: care Scriptură este adevărată, sau care Tradiție este adevărată, care Sinod este adevărat, care faptă este plăcută lui Dumnezeu, căci Domnul Iisus Hristos își cunoaște moștenirea, iar Biserica în care trăiește El o cunoaște cu cunoștință interioară și nu poate să nu-i cunoască manifestările. Sfânta Scriptură se numește colecția cărților Vechiului și Noului Testament, pe care Biserica le recunoaște ca fiind ale sale. Dar nu există nicio limită la scris, căci fiecare scriptură pe care Biserica o recunoaște ca fiind a sa este Sfântă Scriptură. Astfel sunt, în primul rând, confesiunile sinoadelor și mai ales cel niceo-constantinopolitan. Sfânta Scriptură rămâne până în vremea noastră și, dacă Dumnezeu vrea, va exista mai multă Sfântă Scriptură. Dar nu a existat și nu va exista niciodată vreo contradicție în Biserică, nici în scriptură, nici în tradiție, nici în faptă; căci în toate trei este unul și neschimbătorul Hristos.

6. Spovedanie, rugăciune și fapte

Fiecare acțiune a Bisericii, călăuzită de Duhul Sfânt, duhul vieții și al adevărului, reprezintă totalitatea tuturor darurilor Sale - credința, nădejdea și iubirea; căci în Scriptură este revelată nu numai credința, ci și nădejdea Bisericii și iubirea lui Dumnezeu, iar într-o lucrare plăcută lui Dumnezeu este revelată nu numai iubirea, ci și credința, și nădejdea și harul, iar în tradiția vie a Bisericii, așteptând coroana și împlinirea ei de la Dumnezeu în Hristos, este revelată nu numai speranța, ci credința și iubirea. Darurile Duhului Sfânt sunt inseparabil unite într-o unitate sfântă și vie: dar precum o lucrare plăcută lui Dumnezeu aparține cel mai mult nădejdii, tot așa o mărturisire plăcută lui Dumnezeu aparține cel mai mult iubirii*, așa cum o rugăciune plăcută lui Dumnezeu aparține cel mai mult nădejdii, tot așa o mărturisire plăcută lui Dumnezeu aparține cel mai mult credinței* și este pe bună dreptate numită mărturisirea Bisericii, mărturisirea sau Simbolul Credinței.

De aceea trebuie înțeles că mărturisirea, rugăciunea și lucrarea nu sunt nimic în sine, ci doar o manifestare exterioară a duhului lăuntric. Prin urmare, nici cel ce se roagă, nici cel ce face fapte, nici cel ce mărturisește mărturisirea Bisericii nu este plăcut lui Dumnezeu, ci cel ce face, mărturisește și se roagă după Duhul lui Hristos care locuiește în el. Nu toți au o credință, sau o nădejde, sau o iubire, căci poți iubi trupul, nădăjdui lumea și mărturisi o minciună; poți, de asemenea, să iubești, să nădăjduiești și să crezi nu complet, ci în parte; iar Biserica numește nădejdea ta nădejde, iubirea ta iubire, credința ta credință, căci așa le numești și ea nu se va certa cu tine despre cuvinte; ci ea însăși numește iubirea, credința și nădejdea daruri ale Duhului Sfânt și știe că sunt adevărate și desăvârșite.

7. Crezul

Sfânta Biserică își mărturisește credința cu întreaga sa viață: învățătura inspirată de Duhul Sfânt, sacramentele în care acționează Duhul Sfânt și riturile pe care El le conduce. Crezul niceo-constantinopolitan (sau pe scurt Crezul) este numit mărturisirea de credință prin excelență.

Crezul conține mărturisirea învățăturii Bisericii; dar pentru ca să se știe că nădejdea Bisericii este inseparabilă de învățătura sa, este mărturisită și nădejdea sa: căci spune: „Noi nădăjduim” (așteptăm) și nu doar credem că se va întâmpla.

Crezul este mărturisirea deplină și completă a Bisericii, din care nu permite nimic exclus și nimic adăugat. Este următorul:

„Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotputernicul, Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor lucrurilor văzute și nevăzute. Și într-unul Domn, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut. Născut din Tatăl mai înainte de toți vecii: Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut. Care pentru noi, oamenii, și pentru mântuirea noastră, S-a pogorât din cer și S-a întrupat din Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și s-a făcut om. Și a fost răstignit pentru noi sub Pontius Pilat, a pătimit și a fost îngropat și a înviat a treia zi, după Scripturi. Și s-a suit la cer și șade de-a dreapta Tatălui. Și iarăși va veni cu slavă să judece viii și morții: a Cărui Împărăție nu va avea sfârșit. Și în Duhul Sfânt, Domnul, Dătătorul de viață, Care purcede din Tatăl, Care împreună cu Tatăl și cu Fiul este venerat și slăvit, Care a grăit prin Proroci. Într-una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică. Mărturisesc un singur botez pentru iertarea păcatelor. Aștept învierea celor ce-mi sunt sfinți.” morții și viața veacului viitor. Amin.”

Această mărturisire, ca întreaga viață a spiritului, este inteligibilă doar credinciosului și membrului Bisericii. Ea conține taine inaccesibile minții curioase

și revelate doar lui Dumnezeu Însuși și celor cărora Dumnezeu le descoperă spre cunoașterea celor lăuntrice și vii, și nu a celor moarte și exterioare. Ea conține taina existenței lui Dumnezeu, nu numai în raport cu acțiunea sa exterioară asupra creației, ci și cu existența sa interioară, veșnică. Prin urmare, mândria rațiunii și autoritatea ilegală, care, contrar verdictului întregii Biserici (exprimat la Sinodul de la Efes), și-a însușit dreptul de a adăuga propriile explicații private și conjecturi omenești Simbolului N.-K., este în sine o încălcare a sfințeniei și inviolabilității Bisericii. Întrucât însăși mândria bisericilor individuale, care au îndrăznit să schimbe Simbolul Credinței întregii Biserici fără consimțământul fraților lor, nu a fost inspirată de duhul iubirii și a fost o crimă înaintea lui Dumnezeu și a Sfintei Biserici: în același fel înțelepciunea lor oarbă, neînțelegând taina lui Dumnezeu, a fost o denaturare a credinței, căci credința nu va supraviețui acolo unde iubirea a sărăcit. De aceea, adăugarea cuvântului filioque (și de la Fiul) conține o dogmă imaginară, necunoscută vreunui scriitor plăcut lui Dumnezeu, episcopilor sau succesorilor apostolici din primele secole ale Bisericii, nespusă de Hristos Mântuitorul. Așa cum Hristos a spus clar, tot așa Biserica a mărturisit și mărturisește clar că Duhul Sfânt purcede de la Tatăl: căci nu numai tainele exterioare, ci și cele interioare ale lui Dumnezeu au fost revelate de Hristos și de duhul credinței sfinților apostoli și Sfintei Biserici. Teodoret i-a numit blasfemiați pe toți cei care mărturiseau purcederea Duhului Sfânt de la Tatăl și de la Fiul. Biserica, după ce a expus multe dintre erorile lui Teodoret, în acest caz a aprobat sentința cu o tăcere elocventă. (Nerespingând sentința, Biserica, prin tăcerea ei, o confirmă cu toată autoritatea sa.) Biserica nu neagă că Duhul Sfânt este trimis nu numai de Tatăl, ci și de Fiul: Biserica nu neagă că Duhul Sfânt este comunicat fiecărei creaturi raționale nu numai de Tatăl, ci și prin Fiul; dar Biserica neagă că Duhul Sfânt ar trebui să aibă începutul său originar în însăși Divinitatea, nu numai de la Tatăl, ci și de la Fiul. — Cel care a renunțat la duhul iubirii și s-a lipsit de darurile harului nu mai poate avea cunoaștere interioară, adică credință, ci se limitează la cunoaștere exterioară: prin urmare, poate cunoaște doar tainele exterioare, nu și pe cele interioare ale lui Dumnezeu. Comunitățile creștine care se despărțiseră de Sfânta Biserică nu mai puteau mărturisi (și nu puteau cuprinde în spirit) purcederea Duhului Sfânt numai de la Tatăl, în însăși Divinitatea, ci trebuiau să mărturisească doar trimiterea exterioară a Duhului către întreaga creație — o trimitere săvârșită nu numai de la Tatăl, ci și prin Fiul. Ei au păstrat latura exterioară a legii atât în mărturisire, cât și în viață.

8. Biserica și sacramentele sale

Și mărturisindu-și credința în Dumnezeul Trei-ipostatic, Biserica își mărturisește credința în sine, pentru că se recunoaște pe sine ca instrument și vas al harului divin și își recunoaște faptele ca fapte ale lui Dumnezeu, și nu ca fapte ale persoanelor care, aparent, o compun. În această mărturisire, arată că și

cunoașterea existenței sale este un dar al harului, acordat de sus și accesibil doar credinței, și nu rațiunii.

Căci ce nevoie aș mai avea să spun, cred, dacă aș ști? Nu este credința îmbrăcămintea nevăzutului? Biserica vizibilă nu este societatea vizibilă a creștinilor, ci duhul lui Dumnezeu și harul sacramentelor care trăiesc în societate. Prin urmare, Biserica vizibilă este vizibilă numai pentru credincios, căci pentru necredincios un sacrament este doar un rit, iar Biserica doar o societate. Credinciosul, deși cu ochii trupului și ai minții vede Biserica doar în manifestările ei exterioare, este conștient de ea în spirit, în sacramente, în rugăciune și în fapte evlavioase. Prin urmare, nu o confundă cu societatea care poartă numele de creștini, căci nu toți cei care spun: „Doamne, Doamne", aparțin cu adevărat neamului ales și seminței lui Avraam. Prin credință, adevăratul creștin știe că Biserica Una, Sfântă, Catolică, Apostolească nu va dispărea niciodată de pe fața pământului până la judecata de apoi a întregii creații, că ea rămâne pe pământ invizibilă ochilor trupești și minții trupești în societatea vizibilă a creștinilor; așa cum rămâne vizibilă ochilor credinței în Biserica de dincolo de mormânt, invizibilă ochilor trupești. Prin credință, creștinul știe, de asemenea, că Biserica pământească, deși invizibilă, este întotdeauna îmbrăcată într-un chip vizibil, că nu a existat niciodată, nu a putut exista și nu va exista niciodată un timp în care sacramentele să fie distorsionate, sfințenia să se usuce și învățătura să se corupă; și că nu este creștin cel care nu poate spune: unde, încă din vremea apostolilor, s-au săvârșit și se săvârșesc sfintele sacramente, unde s-a păstrat și se păstrează învățătura, unde s-au înălțat și se înalță rugăciunile la Tronul Harului? Sfânta Biserică mărturisește și crede că oile nu au fost niciodată lipsite de Păstorul lor Divin și că Biserica nu a putut niciodată greși prin nerațiune (căci mintea lui Dumnezeu trăiește în ea), nici să se supună învățăturilor false prin lașitate (căci puterea duhului lui Dumnezeu trăiește în ea).

Crezând în făgăduința cuvântului lui Dumnezeu, care i-a chemat pe toți urmașii învățăturii lui Hristos prieteni ai lui Hristos și frații Săi și în El adoptat de Dumnezeu, Sfânta Biserică mărturisește căile prin care Dumnezeu a binevoit să aducă omenirea căzută și moartă la reuniune în duhul harului și al vieții. De aceea, amintindu-i pe profeți, reprezentanți ai epocii Vechiului Testament, ea mărturisește sacramentele prin care în Biserica Noului Testament Dumnezeu își trimite harul asupra oamenilor și, în special, mărturisește sacramentul Botezului pentru curățirea păcatelor, ca conținând în sine începutul tuturor celorlalte, căci numai prin botez omul intră în unitatea Bisericii, care păstrează toate celelalte sacramente.

Mărturisind un singur botez pentru iertarea păcatelor ca sacrament prescris de Însuși Hristos pentru intrarea în Biserica Noului Testament, Biserica nu-i judecă pe cei care nu s-au făcut părtași la el prin botez, căci se cunoaște și se judecă

doar pe sine. Dar numai Dumnezeu cunoaște împietrirea inimilor și judecă slăbiciunea minții în adevăr și milă. Mulți au fost mântuiți și au primit o moștenire fără a primi sacramentul Botezului cu apă, căci acesta a fost instituit doar pentru Biserica Noului Testament. Cine îl respinge respinge întreaga Biserică și Duhul lui Dumnezeu care locuiește în el; dar nu a fost lăsat moștenire omenirii din timpuri imemoriale sau prescris Bisericii Vechiului Testament. Căci dacă cineva spune: circumcizia era un botez din Vechiul Testament, respinge botezul femeilor (ele nu aveau circumcizie), și ce va spune despre strămoșii de la Adam până la Avraam, care nu au primit pecetea circumciziei? Și în orice caz, nu admite că în afara Bisericii Noului Testament sacramentul Botezului nu era obligatoriu? Dacă spune că Hristos a acceptat botezul pentru Biserica Vechiului Testament, atunci cine va pune o limită milei lui Dumnezeu, care a luat asupra Sa păcatele lumii? Botezul este obligatoriu, căci numai el este ușa către Biserica Noului Testament, iar numai prin botez o persoană își exprimă consimțământul la acțiunea mântuitoare a harului. Prin urmare, numai prin botez este mântuită.

Totuși, știm că, mărturisind un singur botez ca început al tuturor sacramentelor, nu le respingem pe celelalte, căci, crezând în Biserică, împreună cu ea mărturisim șapte sacramente, adică Botezul, Euharistia, Hirotonia, Mirungerea, Căsătoria, Pocăința, Maslu. Există multe alte sacramente; căci orice lucrare săvârșită în credință, dragoste și nădejde este inspirată în om de Duhul lui Dumnezeu și cheamă harul nevăzut al lui Dumnezeu. Dar cele șapte sacramente sunt cu adevărat săvârșite nu de o singură persoană vrednică de mila lui Dumnezeu, ci de întreaga Biserică într-o singură persoană, deși nevrednică.

Sfânta Biserică învață despre sacramentul Euharistiei că în el se săvârșește adevărata schimbare a pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos. Ea nu respinge cuvântul „transubstanțiere”, dar nu-i atribuie sensul material pe care i-l atribuie învățătorii bisericilor decăzute. Schimbarea pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos se săvârșește în Biserică și pentru Biserică. Fie că primești darurile consacrate, le venerezi sau te gândești la ele cu credință, primești cu adevărat Trupul și Sângele lui Hristos și te închini la ele și te gândești la ele. Fie că le primești în mod nedemn, respingi cu adevărat Trupul și Sângele lui Hristos; în orice caz, în credință sau în necredință, ești sfințit sau condamnat de Trupul și Sângele lui Hristos. Dar acest sacrament este în Biserică și pentru Biserică, și nu pentru lumea din afară, nu pentru foc, nu pentru animalul irațional, nu pentru stricăciune și nu pentru omul care n-a auzit legea lui Hristos. În Biserica însăși (vorbim despre Biserica vizibilă) pentru cei aleși și cei respinși, Sfânta Euharistie nu este o simplă aducere aminte a sacramentului Răscumpărării, nu prezența darurilor spirituale în pâine și vin, nu doar o percepție spirituală a Trupului și Sângelui lui Hristos, ci adevăratul Trup și Sânge. Lui Hristos i-a plăcut să nu se unească cu credincioșii doar prin duh, ci și prin Trup și Sânge, astfel încât unirea să fie completă și nu numai spirituală, ci și trupească. La fel de respingătoare

pentru Biserică sunt interpretările fără sens despre relația sfântului sacrament cu elementele și creaturile irațională (când sacramentul a fost instituit doar pentru Biserică), și mândria spirituală, care disprețuiește Trupul și Sângele și respinge unirea trupească cu Hristos. Nu vom învia fără trup și niciun duh, în afară de Dumnezeu, nu poate fi numit pe deplin netrupesc. Cine disprețuiește trupul păcătuiește prin mândria duhului.

În ceea ce privește sacramentul Hirotoniei, Sfânta Biserică ne învață că prin ea harul care săvârșește sacramentele este transmis succesiv de la Apostoli și de la Hristos Însuși: nu ca și cum niciun sacrament nu ar putea fi săvârșit altfel decât prin hirotonire (căci fiecare creștin poate deschide ușa Bisericii unui prunc, unui evreu sau unui păgân, prin botez), ci în așa fel încât hirotonirea conține în sine plinătatea harului dat de Hristos Bisericii Sale. Biserica însăși, care împărtășește membrilor săi plinătatea darurilor spirituale, a stabilit, în virtutea libertății sale date de Dumnezeu, diferențe în gradele de hirotonire. Există un dar pentru un preot, care săvârșește toate sacramentele, cu excepția hirotoniei; altul pentru un episcop, care săvârșește hirotonirea; dar nu există nimic mai presus decât darul unui episcop. Sacramentul îi conferă celui hirotonit această mare semnificație, că, deși este nevrednic, în îndeplinirea slujbei sale sacramentale, el nu mai acționează în numele său, ci în numele întregii Biserici, adică în numele lui Hristos, care trăiește în ea. Dacă hirotonirea ar înceta, toate sacramentele ar înceta, cu excepția botezului, iar neamul uman ar fi smuls din har, căci Biserica însăși ar mărturisi atunci că Hristos s-a îndepărtat de el.

Biserica învață despre sacramentul Mirungerii că în el darurile Sfântului Duh sunt transmise creștinului, confirmându-i credința și sfințenia interioară. Acest sacrament este săvârșit prin voința Sfintei Biserici nu numai de episcopi, ci și de preoți, deși mirul în sine poate fi sfințit doar de un episcop.

În ceea ce privește Taina Căsătoriei, Sfânta Biserică ne învață că harul lui Dumnezeu, care binecuvântează succesiunea generațiilor în existența trecătoare a neamului omenesc și sfânta unire a soțului și soției pentru a forma o familie, este un dar tainic, care impune celor care îl primesc înalta datorie a iubirii reciproce și a sfințeniei spirituale, prin care păcătosul și materialul se îmbracă în dreptate și puritate. De aceea, marii învățători ai Bisericii, apostolii, recunosc taina Căsătoriei chiar și printre păgâni; căci, interzicând concubinajul, confirmă căsătoria dintre păgâni și creștini, spunând că soțul este sfințit de soția credincioasă, iar soția de soțul credincios. Acest cuvânt apostolic nu înseamnă că o persoană necredincioasă este mântuită prin unirea sa cu un credincios, ci că căsătoria este sfințită, căci nu bărbatul este sfințit, ci soțul și soția sunt sfințiți. Un bărbat nu este mântuit prin alt bărbat, ci soțul sau soția sunt sfințiți în raport cu căsătoria însăși. Astfel, căsătoria nu este necurată nici măcar printre idolatri; dar ei înșiși nu știu despre mila lui Dumnezeu care le-a fost dată. Sfânta Biserică,

prin slujitorii săi hirotoniți, recunoaște și binecuvântează unirea dintre soț și soție, binecuvântată de Dumnezeu. Prin urmare, căsătoria nu este un rit, ci un adevărat sacrament. Își primește împlinirea în Sfânta Biserică, căci numai în ea se împlinește orice lucru sfânt în plinătatea sa.

În ceea ce privește sacramentul Pocăinței, Sfânta Biserică ne învață că fără el duhul omenesc nu poate fi curățit de robia păcatului și a mândriei păcătoase, că nu poate absolvi propriile păcate (căci avem puterea doar să ne condamnăm pe noi înșine, nu și să ne îndreptățim) și că numai Biserica are puterea îndreptățirii, căci în ea trăiește plinătatea duhului lui Hristos. Știm că Întâiul Născut al Împărăției Cerurilor după Mântuitorul a intrat în sanctuarul lui Dumnezeu condamnându-se pe Sine, adică prin sacramentul Pocăinței, zicând: „căci am primit răsplata cuvenită pentru faptele noastre” și primind absolvirea de la Cel care numai poate absolvi și absolvă prin buzele Bisericii Sale.

Sfânta Biserică învață despre sacramentul Maslului că în el se împlinește binecuvântarea întregii isprăvi săvârșite de om pe pământ, întregul drum pe care l-a parcurs în credință și smerenie și că în Masl se exprimă însăși judecata divină asupra constituției pământești a omului, vindecându-l atunci când toate mijloacele de vindecare sunt neputincioase sau permițând morții să distrugă trupul stricăcios, nemaifiind necesar pentru Biserica pământească și pentru căile secrete ale lui Dumnezeu.

9. Credință și viață în unitate cu Biserica

Biserica trăiește chiar și pe pământ nu printr-o viață pământească, umană, ci printr-o viață divină, plină de har. De aceea, nu numai fiecare dintre membrii ei, ci întreaga ei se numește solemn sfântă. Manifestarea ei vizibilă este cuprinsă în sacramente: viața ei interioară este în darurile Duhului Sfânt, în credință, nădejde și iubire. Asuprită și persecutată de dușmanii din afară, de mai multe ori tulburată și sfâșiată de patimile rele ale fiilor ei, ea a fost păstrată și este păstrată neclintită și neschimbată acolo unde sacramentele și sfințenia spirituală sunt păstrate neschimbate - nu este niciodată denaturată și nu necesită niciodată îndreptare. Nu trăiește sub legea robiei, ci sub legea libertății, nu recunoaște autoritatea nimănui asupra ei în afară de a sa, judecata nimănui în afară de judecata credinței (căci rațiunea nu o înțelege) și își exprimă iubirea, credința și nădejdea în rugăciuni și ritualuri inspirate de duhul adevărului și de harul lui Hristos. Prin urmare, însăși riturile sale, deși neschimbate (căci sunt create de spiritul libertății și pot fi schimbate prin judecata Bisericii), nu pot conține niciodată și în niciun caz vreun amestec, nici măcar cel mai mic, de minciună sau învățătură falsă. Riturile, încă neschimbate, sunt obligatorii pentru membrii Bisericii, căci în respectarea lor stă bucuria sfintei unități.

Unitatea exterioară este unitatea manifestată în comuniunea sacramentelor, în timp ce unitatea interioară este unitatea spiritului. Mulți au fost mântuiți (de exemplu, unii martiri) fără să fi primit vreuna dintre sacramentele Bisericii (chiar și Botezul), dar nimeni nu este mântuit fără să fi primit sfințenia interioară a Bisericii, credința, nădejdea și dragostea ei; căci nu faptele mântuiesc, ci credința. Acum credința nu este dublă, ci una singură - adevărată și vie. De aceea, sunt nebuni cei care spun că numai credința nu mântuiește, ci sunt necesare și faptele, și cei care spun că credința mântuiește fără fapte: căci dacă nu există fapte, atunci credința este moartă; dacă este moartă, atunci este și neadevărată, căci în credința adevărată este Hristos, adevărul și viața, dar dacă nu este adevărată, atunci este falsă, adică cunoașterea exterioară. Dar poate minciuna să mântuiască? Dacă este adevărată, atunci este vie, adică face fapte; și dacă face fapte, ce alte fapte sunt necesare? Apostolul inspirat de Dumnezeu spune: „Arată-mi prin faptele tale credința cu care te lauzi, așa cum și eu îmi arăt credința prin faptele mele." Recunoaște el două credințe? Nu, dar demască lăudăroșenia nesăbuită. „Voi credeți în Dumnezeu, dar chiar și demonii cred." Recunoaște el credința în demoni? Nu, dar demască minciuna care se laudă cu o calitate pe care o au chiar și demonii. „Precum trupul fără suflet este mort, așa și credința fără fapte." Compară el credința cu trupul și faptele cu duhul? Nu, căci o astfel de comparație ar fi incorectă, dar sensul cuvintelor sale este clar. După cum un trup fără suflet nu mai este om și nu poate fi numit om, ci cadavru, tot așa credința care nu face fapte nu poate fi numită credință adevărată, ci falsă, adică cunoaștere exterioară, fără rod și accesibilă chiar și demonilor. Ceea ce este scris simplu trebuie, de asemenea, citit simplu. Prin urmare, cei care se bazează pe Apostolul Iacov pentru a dovedi că există o credință moartă și o credință vie și, se presupune, două credințe, nu înțeleg sensul cuvintelor Apostolului, căci Apostolul mărturisește nu pentru ele, ci împotriva lor. Tot așa, când marele Apostol al Neamurilor spune: „La ce bun fără dragoste, chiar și la o credință care ar muta munții?" - el nu afirmă posibilitatea unei astfel de credințe fără dragoste, ci, presupunând-o, o declară inutilă. Nu cu duhul înțelepciunii lumești, certându-se despre cuvinte, ar trebui citită Sfânta Scriptură, ci cu duhul înțelepciunii lui Dumnezeu și al simplității duhovnicești. Apostolul, definind credința, spune: „Ea este dovada lucrurilor nevăzute și întărirea lucrurilor nădăjduite" (nu numai a lucrurilor așteptate sau viitoare); dar dacă nădăjduim, dorim; iar dacă dorim, iubim; căci este cu neputință să dorești ceea ce nu iubești. Sau au și demonii nădejde? - Prin urmare, credința este una singură, iar când întrebăm: poate adevărata credință să mântuiască, fără fapte?" - atunci punem o întrebare nerezonabilă sau, mai bine zis, nu cerem nimic; căci adevărata credință este trăirea, săvârșirea faptelor: este credința în Hristos și Hristos în credință.

Cei care au acceptat o credință moartă, adică o cunoaștere falsă sau exterioară, drept adevărata credință, au mers atât de departe în eroarea lor încât, fără să știe, au făcut din această credință moartă un al optulea sacrament. Biserica are

credință, dar o credință vie, căci are și sfințenie. Dar când un om sau chiar un episcop are cu siguranță credință, ce putem spune? Are el sfințenie? Nu, căci este dezonorat de crimă și depravare. Dar credința rămâne în el, deși este un păcătos. Astfel, credința în el este al optulea sacrament, deoarece fiecare sacrament este acțiunea Bisericii într-o persoană, deși nedemnă. Prin acest sacrament, ce fel de credință rămâne în el? O credință vie? Nu, căci este un criminal, dar o credință moartă, adică o cunoaștere exterioară, accesibilă chiar și demonilor. Și va fi acesta al optulea sacrament? Astfel, îndepărtarea de adevăr este pedepsită de la sine.

Trebuie înțeles că nu credința, nici speranța, nici dragostea mântuiesc (căci oare credința în rațiune, sau speranța în lume, sau dragostea trupească va mântui?), ci obiectul credinței mântuiește. Fie că crezi în Hristos, vei fi mântuit de Hristos în credință; fie că crezi în Biserică, vei fi mântuit de Biserică; fie că crezi în sacramentele lui Hristos, vei fi mântuit de ele: căci Hristos este Dumnezeul nostru, în Biserică și în sacramente. Biserica Vechiului Testament a fost mântuită prin credința în viitorul Mântuitor. Avraam a fost mântuit de același Hristos ca și noi. El îl avea pe Hristos în speranță, dar noi în bucurie. Prin urmare, cel care dorește botezul este botezat în dorință; cel care a primit botezul are botezul în bucurie. Amândoi sunt mântuiți prin aceeași credință în botez, dar tu spui: „Dacă credința în botez mântuiește, atunci de ce să fii botezat?” Dacă nu primești botezul, ce îți dorești? Este evident că credința celui care dorește botezul trebuie să se împlinească în primirea botezului în sine, care este bucuria lui. Prin urmare, casa lui Corneliu a primit Duhul Sfânt fără să fi primit încă botezul și fiecare a fost umplut de același Duh după botez. Căci Dumnezeu poate glorifica taina botezului înainte de a fi săvârșită, la fel ca și după. Astfel, diferența dintre opus operans și opus operatum dispare. Știm că mulți nu au botezat prunci și mulți nu i-au admis la împărtășania Sfintelor Taine, mulți nu i-au mirunduit; dar Sfânta Biserică o înțelege altfel, botezând și mirundând și admițând prunci la împărtășanie. Ea nu a decretat astfel încât să condamne pruncii nebotezați, pe care îngerii îi văd întotdeauna fața lui Dumnezeu, ci a decretat aceasta după duhul iubirii care locuiește în ea, astfel încât primul gând al unui prunc care intră în rațiune să nu mai fie doar o dorință, ci o bucurie pentru tainele deja primite. Și cunoașteți bucuria unui prunc care încă, aparent, nu și-a venit în fire? Nu s-a bucurat în Hristos profetul nenăscut încă? Au luat de la prunci botezul, mirungerea și împărtășirea Sfintelor Daruri, pe cei care, moștenind înțelepciunea oarbă a păgânismului orb, nu au înțeles măreția tainelor lui Dumnezeu, au cerut în ele un motiv și un folos și, subordonând învățătura Bisericii interpretării scolastice, nici măcar nu vor să se roage dacă nu văd în rugăciune un scop și un folos direct. Dar legea noastră nu este legea robiei sau a muncii mercenare pentru plată, ci legea adopției și a iubirii libere.

Știm că atunci când unul dintre noi cade, cade singur, dar nimeni nu se mântuiește singur. Dar cel care se mântuiește se mântuiește în Biserică ca mădular al ei și în unitate cu toți ceilalți mădulare ale ei. Fie că cineva crede, este în comuniunea Credinței; fie că iubește, este în comuniunea Iubirii; De aceea nimeni nu se poate baza pe propria rugăciune și fiecare, rugându-se, cere mijlocirea întregii Biserici, nu ca și cum s-ar îndoi de mijlocirea singurului mijlocitor Hristos, ci în încrederea că întreaga Biserică se roagă întotdeauna pentru toți mădularele ei. Toți îngerii și apostolii și martirii și strămoșii și Preaînalta Maică a Domnului nostru se roagă pentru noi; această sfântă unitate este adevărata viață a Bisericii. Dar dacă Biserica văzută și nevăzută se roagă neîncetat, de ce să-i cerem rugăciuni? Nu cerem noi milă de la Dumnezeu și de la Hristos, deși mila Lui precede rugăciunea noastră? Tocmai din acest motiv cerem rugăciuni Bisericii, pentru că știm că ea dăruiește ajutorul mijlocirii sale celui ce nu cere și dăruiește celui ce cere neasemuit mai mult decât cere: căci în ea este plinătatea Duhului lui Dumnezeu. Așadar, îi slăvim pe toți cei pe care Domnul i-a slăvit și îi slăvește, căci cum putem spune că Hristos trăiește în noi dacă nu devenim asemenea lui Hristos? De aceea îi slăvim pe sfinți, pe îngeri și pe proroci, dar mai ales pe Preacurata Maică a lui Isus, X.* Nerecunoscând-o nici ca fiind fără păcat prin naștere, nici ca fiind perfectă (căci numai Hristos este fără păcat și perfect), ci amintindu-ne că superioritatea ei de neînțeles asupra întregii creații a lui Dumnezeu este atestată de înger și de Elisabeta și mai ales de Însuși Mântuitorul, care L-a numit pe marele Său apostol și văzător Ioan în ascultarea și slujba ei filială.

Așa cum fiecare dintre noi cere rugăciune de la toți, tot așa își datorează rugăciunile față de toți, față de cei vii și cei morți, și chiar față de cei care nu s-au născut încă; căci, cerând ca lumea să vină la mintea lui Dumnezeu (așa cum cerem împreună cu întreaga Biserică), nu cerem doar pentru generațiile actuale, ci și pentru cele pe care Dumnezeu le va chema la viață. Ne rugăm pentru cei vii, ca harul Domnului să fie în ei, și pentru cei morți, ca să fie vrednici de vederea lui Dumnezeu. Nu știm despre starea de mijloc a sufletelor, aceea de a nu fi primiți în împărăția lui Dumnezeu și de a nu fi condamnați la chinuri, căci nu am primit învățătură despre o astfel de stare de la apostoli sau de la Hristos, nu recunoaștem purgatoriul, adică purificarea sufletelor prin suferințe, de care cineva se poate răscumpăra prin faptele sale sau ale altora; căci Biserica nu știe nici despre mântuirea prin mijloace sau suferințe exterioare, în afară de cele ale lui Hristos, nici despre negocierea cu Dumnezeu, prin care cineva răscumpără suferința printr-o faptă bună.

Tot acest păgânism rămâne la moștenitorii înțelepciunii păgâne, la oameni mândri de locul, numele și regiunea lor, la instituirea celei de-a opta taine și la o credință moartă. Dar ne rugăm în spiritul Iubirii, știind că nimeni nu se va mântui decât prin rugăciunea întregii Biserici în care trăiește Hristos, știind și având

încredere că, până la desăvârșirea timpurilor, toți membrii Bisericii, vii și morți, sunt desăvârșiți constant prin rugăciunea reciprocă. Mult mai presus de noi sunt sfinții glorificați de Dumnezeu; și mai presus de toți este Biserica, care îi conține pe toți sfinții și se roagă pentru toți, așa cum este evident în liturghia divin inspirată. În rugăciunea ei, rugăciunea noastră este ascultată, oricât de nevrednici am fi să fim numiți fii ai Bisericii. Dacă, adorând și glorificându-i pe sfinți, cerem lui Dumnezeu să-i glorifice, nu suntem supuși acuzației de mândrie; căci nouă, celor care am primit permisiunea de a-L numi pe Dumnezeu Tată, ni s-a dat și permisiunea de a ne ruga: „Sfințească-se numele Lui, vie împărăția Lui și facă-se voia Lui". Și dacă ni se permite să-I cerem lui Dumnezeu să-I slăvească Numele și să facem voia Lui, cine ne va opri să-I cerem să-I slăvească sfinții Săi și să dea odihnă aleșilor Săi? Nu ne rugăm pentru cei nealeși, așa cum Hristos nu s-a rugat pentru întreaga lume, ci pentru cei pe care I i-a dat Domnul. Nu spune: „Ce rugăciune să rostesc asupra celor vii și a celor morți, când rugăciunea mea nu este suficientă pentru mine?" Căci, dacă nu știi să te rogi, de ce să te rogi pentru tine însuți? Duhul Iubirii se roagă în tine. Nu spune: „La ce folosește rugăciunea mea altuia, când el însuși se roagă, iar Hristos Însuși mijlocește pentru el?" Când te rogi, duhul Iubirii se roagă în tine. Nu spune: „Judecata lui Dumnezeu nu mai poate fi schimbată", căci însăși rugăciunea ta este pe căile lui Dumnezeu și Dumnezeu a prevăzut-o. Dacă ești membru al Bisericii, atunci rugăciunea ta este necesară pentru toate mădularele ei. Dacă mâna spune că nu are nevoie de sângele restului trupului și nu-i va da sângele său, mâna se va ofili. Așadar, sunteți necesari Bisericii atâta timp cât sunteți în ea; dar dacă refuzați să vă împărtășiți, voi înșivă pieriți și nu veți mai fi membri ai Bisericii. Biserica se roagă pentru toți și noi ne rugăm cu toții împreună pentru toți, dar rugăciunea noastră trebuie să fie adevărată și o adevărată expresie a Iubirii, și nu un rit verbal. Neștiind să iubim pe toată lumea, ne rugăm pentru cei pe care îi iubim, iar rugăciunea noastră este sinceră; Îl rugăm pe Dumnezeu să putem iubi pe toată lumea și să ne rugăm sincer pentru toată lumea. Sângele Bisericii este rugăciunea reciprocă, iar suflarea ei este glorificarea lui Dumnezeu. Să ne rugăm în spiritul Iubirii și nu al profitului, în spiritul libertății filiale și nu al legii mercenare care cere plată. Oricine întreabă: „Care este profitul în rugăciune?" se recunoaște ca sclav. Iubirea și Unitatea sunt mai presus de toate. Iubirea se exprimă în multe feluri: prin fapte, rugăciune și cântec spiritual. Biserica binecuvântează toate aceste expresii ale Iubirii. Dacă nu poți exprima dragostea ta pentru Dumnezeu în cuvinte, ci o exprimi printr-o imagine vizibilă, adică o icoană, te va condamna Biserica? Nu, dar te va condamna pe tine, cel care condamni, căci ea condamnă dragostea ta. Știm că cineva poate fi mântuit și a fost mântuit fără o icoană, iar dacă dragostea ta nu are nevoie de o icoană, vei fi mântuit fără o icoană. Tu, condamnând dragostea fratelui tău, te condamni pe tine însuți. Dacă tu, fiind creștin,Nu îndrăznești să asculți fără evlavie un cântec duhovnicesc compus de fratele tău, cum îndrăznești să privești fără evlavie o icoană creată de Iubirea Lui, și nu prin artă? Însuși Domnul, care

cunoaște taina inimilor, a binevoit de mai multe ori să preaslăvească o rugăciune sau un psalm: Îi vei interzice să preaslăvească o icoană sau mormintele sfinților? Vei spune: „Vechiul Testament a interzis chipul lui Dumnezeu”, dar tu, care înțelegi cuvintele (adică Scripturile) mai bine decât Sfânta Biserică, nu înțelegi oare că Vechiul Testament nu a interzis chipul lui Dumnezeu (căci permitea atât heruvimii, cât și șarpele de aramă, și scrierea numelui lui Dumnezeu), ci i-a interzis omului să-și creeze un Dumnezeu după asemănarea oricărui obiect pământesc sau ceresc, vizibil sau chiar imaginar.

Dacă pictezi o icoană care să-ți amintească de Dumnezeul invizibil și de neimaginat, nu îți faci un idol. Dacă ți-L imaginezi pe Dumnezeu și crezi că El este ca imaginația ta, îți construiești un idol - acesta este sensul interdicției din Vechiul Testament. Dar o icoană (o imagine pictată a lui Dumnezeu) sau o imagine a sfinților Săi, creată de Iubire, nu este interzisă de duhul adevărului. Nu spune: „Creștinii vor trece la idolatrie”, căci duhul lui Hristos, care păstrează Biserica, este mai înțelept decât înțelepciunea ta calculată. - Prin urmare, poți fi mântuit fără icoană, dar nu trebuie să respingi icoanele.

Biserica acceptă orice rit care exprimă aspirație spirituală către Dumnezeu, așa cum acceptă rugăciunea și icoanele, dar mai presus de toate riturile recunoaște Sfânta Liturghie, în care se exprimă plenitudinea învățăturii sale și a spiritului bisericesc și nu se exprimă prin semne sau simboluri convenționale, ci prin cuvântul vieții și adevărului, inspirat de sus. Numai cel ce înțelege Biserica înțelege Liturghia. Mai presus de toate, unitatea sfințeniei și a iubirii.

10. Mântuirea

Sfânta Biserică, mărturisind că așteaptă învierea morților și judecata finală a întregii omeniri, recunoaște că desăvârșirea tuturor mădularelor sale se va împlini odată cu desăvârșirea ei însăși și că viața viitoare aparține nu numai duhului, ci și trupului înviat, căci numai Dumnezeu este un duh complet netrupesc. De aceea, ea respinge mândria celor care predică doctrina netruplității de dincolo de mormânt și, în consecință, disprețuiesc trupul în care Hristos a înviat. Acest trup nu va fi un trup firesc, ci va fi asemenea trupului îngerilor, așa cum Însuși Hristos a promis că vom fi asemenea îngerilor.

La judecata de apoi, îndreptățirea noastră în Hristos se va arăta în plinătatea ei, nu doar sfințirea, ci și îndreptățirea: căci nimeni nu este sfințit sau nu este sfințit complet, ci este încă necesară îndreptățirea. Hristos lucrează tot binele în noi, fie în credință, fie în nădejde, fie în dragoste; dar noi ne supunem doar acțiunii Sale, dar nimeni nu se supune complet. Prin urmare, este necesară și îndreptățirea prin suferințele și sângele lui Hristos. Cine altcineva poate vorbi despre meritul propriilor fapte sau despre stocul de merite și rugăciuni? Doar cei care încă

trăiesc sub legea robiei. Hristos lucrează tot binele în noi, dar noi nu ne vom supune niciodată complet, nimeni, nici măcar sfinții, așa cum a spus Însuși Mântuitorul. Harul lucrează totul, iar harul este dat gratuit și este dat tuturor, ca nimeni să nu se poată plânge, dar nu tuturor în mod egal, nu prin predestinare, ci prin prestiință, așa cum spune apostolul. Un talant mai mic este dat celui în care Domnul a prevăzut neglijența, astfel încât respingerea unui dar mai mare să nu slujească la o condamnare mai mare. Și noi înșine nu cultivăm talanții care ne sunt dați, ci aceștia sunt dați negustorilor, astfel încât nici aici nu ar putea exista niciun merit al nostru, ci doar nicio rezistență la creșterea harului. Astfel dispare diferența dintre harul „suficient și eficient". Harul face totul. Fie că te supui lui, Domnul este desăvârșit în tine și te desăvârșește; dar nu te mândri cu supunerea ta, căci supunerea ta este din har. Noi nu ne supunem niciodată complet, de aceea, pe lângă sfințire, cerem și îndreptățire.

Totul se împlinește în înfăptuirea judecății generale, iar duhul lui Dumnezeu, adică duhul Credinței, Speranței și Iubirii, se va manifesta în toată plenitudinea sa, și fiecare dar va ajunge la deplinătatea sa: peste toate va fi Iubirea. Nu trebuie însă să credem că darurile lui Dumnezeu, Credința și Speranța, au pierit (căci sunt inseparabile de Iubire), ci numai Iubirea își păstrează numele, iar Credința, ajunsă la perfecțiune, va fi deja o cunoaștere și o viziune interioară completă; Speranța va fi bucurie, căci știm pe pământ că cu cât este mai puternică, cu atât este mai veselă.

11. Unitatea Ortodoxiei

Și prin voia lui Dumnezeu, Sfânta Biserică, după căderea multor schisme și a Patriarhiei Romane, a fost păstrată în dieceze și Patriarhii Grecești, și numai acele comunități se pot recunoaște pe deplin creștine care își mențin unitatea cu Patriarhiile Răsăritene sau intră în această unitate. Căci, așa cum Dumnezeu este unul, așa este și Biserica una, și nu există dezbinare în ea.

De aceea Biserica se numește Ortodoxă, sau Răsăriteană, sau Greco-Rusă. Dar toate aceste nume sunt temporare. Biserica nu ar trebui acuzată de mândrie atunci când se numește Ortodoxă, căci se numește și Sfântă. Când învățăturile false vor dispărea, și numele de Ortodoxie va deveni superfluu, căci nu va exista creștinism fals. Când Biserica se va răspândi sau când se va intra în ea plenitudinea neamurilor, atunci toate numele locale vor dispărea, căci Biserica nu se identifică cu nicio localitate: ci se numește Una, Sfântă, Catolică și Apostolească, știind că întreaga lume îi aparține și că nicio localitate nu are vreun avantaj special, ci slujește doar temporar la glorificarea numelui lui Dumnezeu, după voia Lui nepătrunsă.